

Zprávy osobní

Personalia

RNDr. Jan Hanzák, CSc (1923 - 1994)

Nečekaně, i když po dlouhé a těžké chorobě, zemřel 20. září 1994 v Praze dr. Jan Hanzák. Člověk, bez kterého od padesátých do osmdesátých let byla nejen ČSO, ale celá česká ornitologie a zoologie vůbec nemyslitelná. Nejpodrobnější zhodnocení všestranné činnosti a významu dr. Hanzáka provedl při příležitosti jeho šedesátin akademik J. Kratochvíl (Časopis Nár. muzea 1984, řada přírodověd. 153 (2): 93 - 96), proto se mohu omezit jen na ornitologii.

Jan Hanzák se narodil 1. září 1923 v Praze, ale jeho mládí patřilo po přestěhování rodiny Bystřici u Benešova. Po maturitě v Benešově v r. 1943, totálním nasazení a konci války absolvoval přírodovědeckou fakultu v Praze, od roku 1946 začala jeho práce v zoologickém oddělení Národního muzea. Jeho vedení převzal po odchodu doc. O. Štěpánka a asi by se po dlouhá desetiletí našlo jen málo našich ornitologů, kteří by si s ním v jeho podkrovní pracovně s masivním dřevěným nábytkem a oblíbeným jezevčíkem nedali jasmínový čaj. S Národním muzeem byl spjat na celý život a v různých vedoucích funkcích tam pracoval až do odchodu do důchodu, kdy se již začala projevovat jeho vleklá choroba.

Vědecká práce dr. Hanzáka v ornitologii měla několik úseků, byla však vždy zaměřena převážně faunisticky a ekologicky. Již za války publikoval několik zpráv o ptácích Benešovska. Brzy po válce se věnoval zejména horským ptákům: Králický Sněžník, Šumava, Nízké Tatry. Kromě celkového zpracování, vyúsťujícího do syntetických pohledů na borealpinní avifaunu, zjistil i první hnízdění čечetek na území naší republiky, předsta-

vující začátek šíření tohoto druhu ve střední Evropě. Do hor se vracel i nadále a zejména stanice Národního muzea na Horské Kvildě se mu občas stávala druhým domovem.

Neméně se věnoval vodním ptákům, zejména na Třeboňsku. Objevil vlastně Velký Tisý, zajistil jeho zákonnou ochranu a vybudoval tam známou ornitologickou stanici, kterou po dlouhá léta spravoval. Věnoval se tam intenzivně i výzkumům bionomie. Již jeho rigorosní práce se týkala potápky roháče, jeho kandidátská práce kvakoše nočního, věnoval se huse velké, objevil první hnízdění volavky bílé a volavky červené.

Patrně větší význam jak pro dr. Hanzáka samotného, tak pro získání nových zájemců o ornitologii měla jeho činnost popularizační. Té se věnoval od počátku šedesátých let stále více a postupně se rozrůstala řada knih, jež sám sepsal nebo jejichž byl duchovním otcem. Patrně nejvýznamnější z nich byla jeho edice Světem zvířat, s dvousvazkovou částí o ptácích (1963), vyšlou i v reedici (1974). Ačkoliv vyšla ve Státním nakladatelství dětské knihy, stala se pro celou generaci ornitologů tím, čím byl pro předchozí generace Brehmův Život zvířat. Méně naší veřejnosti známé jsou i další knihy, hlavně obrazové atlasy ať s fotografiemi či kresbami různých umělců, i když vyšly v mnoha cizojazyčných verzích a často ve více vydáních. Popularizoval však ptactvo a ornitologii i v rozhlase oblíbenými pořady o ptačích hlasech, posléze sám nahrával hlasy ptáků a výsledkem jeho činnosti bylo i několik desek, vydaných ve velkém nákladu. Jeho vynikající hudební sluch i paměť

a schopnost imitovat ptačí hlasy byla všeobecně známá.

Pro ČSO měla zásadní význam i Hanzákova činnost organizační. Jako dlouholetý jednatel a místopředseda ČSO byl tvůrcem a udržovatelem provázanosti mezi Národním muzeem a ČSO, byl při zrodu Kroužkovací stanice a dlouhou dobu měl na starosti i vydávání časopisu Sylvia. Udržoval i mezinárodní kontakty, v období kolem roku 1960 se zúčastnil různých zahraničních konferencí, m.j. i Mezinárodního ornitologického kongresu 1958 v Helsinkách. Byl také velkým znalcem zvěře a milovníkem myslivosti v pravém slova smyslu, nikoliv pouze jako praktický myslivec nebo odborník zvaný na různá expertní jednání.

Jméno dr. Hanzáka se bude vždy připomínat jako trvalý milník na cestě české ornitologie. Úplný výčet jeho ornitologických publikací je uveden v následujících bibliografiích:

HUDEK K. & KOKEŠ O. 1982: Česká ornitologická bibliografie 2 (1934 - 1960). *MOS, Přerov*.

KOŽENÁ I., HUDEC K., KOKEŠ O. & MATOUŠEK B. 1983: Československá ornitologická bibliografie (1961 - 1980). *MOS, Přerov*.

KOŽENÁ I., HUDEC K. & SANIGA M. 1994: Česká a slovenská ornitologická bibliografie 1981-1992. *ÚEK AV ČR, Brno*.

Karel Hudec